

Vragen van GroenLinks aan wethouder Scheepers over Holocaust herdenking en vastgoedroof

1.¹

De Internationale Herdenkingsdag voor de Holocaust wordt jaarlijks gehouden op 27 januari. Op deze dag herdenkt men de Holocaust, waarbij 6 miljoen joden zijn omgekomen. Ook herdenkt men de andere slachtoffers van de naziperiode. De nagedachtenis aan de meer dan 100.000 Nederlandse Joden, Roma en Sinti, politieke gevangenen, dienstweigeraars, homoseksuelen, Jehova's getuigen en gehandicapten die omkwamen moet onder de aandacht blijven.

De dag wordt gehouden sinds de aanneming van resolutie 60/7 van de Verenigde Naties op 1 november 2005. Voor 27 januari is gekozen omdat op 27 januari 1945 soldaten van het Sovjetleger de overlevenden van het concentratiekamp Auschwitz bevrijdden.

In Nederland organiseert het Nederlands Auschwitz Comité op de laatste zondag van januari de jaarlijkse *Nationale Holocaust Herdenking* in Amsterdam. In navolging daarvan onderzoeken meer gemeenten of zij een dergelijke herdenking willen gaan organiseren in hun stad.

We kennen allemaal de zwarte bladzijden in onze Hilversumse geschiedenis voorafgaand aan en gedurende de oorlogsjaren.

Vraag: bent u bereid om – in overleg met organisaties, maar in elk geval met vertegenwoordigers van de Joodse Gemeente Hilversum – te onderzoeken of een holocaust herdenking in Hilversum gehouden kan worden?

2.

In de Gooi en Eemlander van 5 mei staat een artikel over een onderzoek naar de roof van Joods vastgoed gedurende de oorlogsjaren. (zie bijlage). In dat artikel vertelt uw college, bij monde van wethouder Scheepers, dat het als gevolg van de burgemeesterswissel nog niet gekomen is van een nader onderzoek naar de vastgoedroof.

Vraag: bent u bereid om – opnieuw in en na overleg met de Joodse Gemeente Hilversum – opdracht te geven tot onderzoek naar de omvang van de vastgoedroof in Hilversum? (zie link [De Vastgoedboeken | KRO-NCRV](#); waaruit blijkt dat ook in Hilversum sprake is geweest van deze kwalijke gang van zaken).

Met vriendelijke groet, Marleen Remmers

¹ Beide vragen zijn met dhr. Roos (stichting instandhouding Joods Erfgoed Gooi en Vechtstreek) besproken.

4 MEI In Bussum, Hilversum, Laren en Amersfoort ging het om tientallen panden per plaats

Wachten op onderzoeken naar roof Joods vastgoed

Aangekondigde onderzoeken naar de rol van gemeenten bij de roof van Joods vastgoed in de Tweede Wereldoorlog in Hilversum en Gooise Meren laten op zich wachten. De gemeente Hilversum denkt na over de aanpak van zo'n onderzoek.

Miriam van der Pijl
en met de journalisten

Hilversum ■ De belofte om de rol van gemeenten bij de vastgoedroof onder de leep te nemen, volgde op een onderzoek van platform 'Pointer' in april 2020 (zie kader). Pointer bracht de 'Vastgoedboeken' in kaart, een register van panden die de bezetter in de oorlog stal van Joden en doorverkocht, vaak aan NSB'ers. In Bussum, Hilversum, Laren en Amersfoort ging het om enkele tientallen panden per plaats. Na de oorlog kregen overlevenden en nabestaanden hun bezit niet zonder slag of stoot terug. Soms moesten ze nog gemeentelijke belasting betalen.

Toenmalig burgemeester Broer-uis van Hilversum en burgemeester Ter Heegde van Gooise Meren gaven destijds aan dit verder te willen onderzoeken. Sinds begin 2020 hebben historici in opdracht van zo'n zeventig gemeenten zich gebogen over de grootschalige vastgoedroof. Dat is niet altijd eenvoudig. Na overleg met burgemeester Niels Meijer van Hilzen gaf de Historische Kring vorige maand aan dit onderzoek niet zelf te willen uitvoeren, vanwege de onbekende omvang en de 'emotionele lading'. Het college bekijkt nu andere opties.

In Gooise Meren is het onderzoek tot nog toe in de inventarisatiefase. Onder meer het vertrek van de hoofdarchivaris van het Streekarchief en de coronacrisis leverden vertraging op. Volgens de woordvoerder van Gooise Meren betekent dit niet dat het onderzoek van de baan is - een collegevoorstel zou in voorbereiding zijn, en contact met onderzoekers van de Radboud Universiteit in Nijmegen is gelegd. Samenwerking met andere gemeenten, zoals Hilversum, is een optie.

Joodse school

Wethouder Arno Scheepers van Hilversum meent dat het boek van Geraldien van Rijnst al veel vragen heeft beantwoord over het gemeentebestuur in de oorlog. „Dat speelde een zeer kwalijke rol.“ In „Een stad op drift“ Hilversum tijdens de Duitse bezetting“ beschrijft Van Rijnst bijvoorbeeld hoe het stadsbestuur onder leiding van een NSB-burgemeester probeerde de ontsiepende Joodse school en synagoge op de Zedijk te kopen „voor een prikkie“. „Illustratie voor het toenmalige ge-

Installatie als burgemeester van NSB'er Jan Rijn in 1943 in Hilversum.

STREEKARCHIEF GOOI EN VECHTSTREEK TE HILVERSUM

„Bestuur Hilversum speelde een zeer kwalijke rol

meentebesluit“, zegt Scheepers.

Maar hoe het naoorlogse bestuur omging met de - zeer weinige - overlevende Joden in Hilversum? Daar is minder over bekend. „We weten dat die omgang in het algemeen dramatisch was. Maar we hebben dat nog niet apart laten onderzoeken.“ Daar speelde de burgemeesterswisseling een rol in, Scheepers. „Het wil zeker niet zeggen dat ik het niet waardeloos vind.“

In Laren deden gemeente en streekarchief zelf een onderzoek. Dat richtte zich op de vraag of de gemeente inderdaad na de oorlog belasting heeft geheven aan Joodse overlevenden, en of eventueel compensatie moest worden overwogen. Voor zover wat na te gaan uit nog resterende administratie - veel ervan is verdwenen - leek daar geen sprake van.

Een speciale onderzoeksgroep van de Radboud Universiteit Nijmegen neemt veel van deze onderzoeken op zich. Op dit moment plukken historici onder andere door de archieven van de regio rondom Alkmaar. Van dat onderzoek worden de resultaten dit najaar verwacht.

'Grof geld' verdiend aan gestolen huizen

Hilversum ■ Onder de naam 'De Vastgoedboeken' brachten onderzoekersjournalisten van 'Pointer' begin 2020 duizenden huizen van Joodse mensen in kaart die de Duitsers in de oorlog hadden onteigend en doorverkocht, vaak aan NSB'ers.

Een vergeten zwarte bladzijde, schreven de journalisten. Uit het onderzoek bleek ook dat vier van de vijf gemeenten niet wisten van de vastgoedroof. Sindsdien gaven zo'n zeventig gemeenten historici de opdracht om de roof van Joodse huizen en gronden te onderzoeken.

„De vraag bij deze onderzoeken is: in hoeverre waren lokale overheden betrokken bij de roof van Joods vastgoed?“, zegt historicus Maarten-Jan Vos. Hij voert op dit moment het onderzoek uit in opdracht van de gemeente Amersfoort.

„Hoe de vastgoedroof in zijn werk ging is wel bekend“, zegt Vos. Gemeenten hadden zelf niet direct te maken met de verkoop - daar was de 'Niederländische Grundstückverwaltung' (NGV) voor. De NGV pakte huizen en ander vastgoed af van de Joodse eigenaars, verkocht die en hield de opbrengst. Die verkopen werden opgetekend in een register de Vastgoedboeken. Veel huizen kwamen zo in handen van bijvoorbeeld

De Zwarteweg in Bussum, rond 1930. Ook hier roofde de bezetter enkele huizen van Joden in 1943.

FOTO: GEMEENTEAIRCHIEF HILZEN EN GOOISE MEREN

beeld NSB'ers, die te goedkoop op de kop tikten en vaak grof geld verdienden. In enkele gevallen, zoals in Winterswijk, kocht een gemeente zelf ook enkele panden.

De onderzoekers buigen zich ook over de vraag wat er na de oorlog met de huizen is gebeurd. En hoe en of de weinige Joden die terugkeerden uit de kampen, ondergedoken hadden gereden of waren gevlucht, hun bezittingen konden terugkrijgen. Dat was niet vanzelfsprekend.

„De uitkomsten van de onderzoeken zijn tot nu toe wel rooskleurig: dat gemeenten zich over het al-

gemeen niet heel empathisch hebben opgesteld ten opzichte van Joden. Ze waren niet erg ruimbarig. Ze waren er ook eigenlijk niet mee bezig. Dat viel buiten de aandachtsspanne van die tijd, hoe erg dat nu ook klinkt.“

„Sommige gemeenten doen breed onderzoek. Die bekijken bijvoorbeeld ook de registratie van Joden in '43, de gemeentepolitie die mensen ophaalde, gemeenten die huizen leeghaalden, meubels roofden. Zij kijken naar de hele 'ontrechtiging' van Joden in de oorlog, en de rol van die gemeenten daarbij.“